

ВЛАДИМИР КАКУРИНОВ ОД ФАКУЛТЕТОТ ЗА ЗЕМЈОДЕЛСКИ НАУКИ И ХРАНА ВО СКОПЈЕ

■ Пишува: Рената МАТЕСКА

Европа ќе бара од македонските производители контрола на критичните точки на производството, а за дел од нашите производители тоа сè уште е "шпанско село".

"Немаме стандардизиран производ, не ги задоволуваме стандардите НАССР и ISO, бидејќи недостасуваат финансии, знаеме како да работиме, проблемот се парите", најчесто коментираат македонските производители.

"Прво да разјасниме дека НАССР и ISO не се исти. ISO

информираност на македонските производители. За да се зголеми оваа информираност неопходна е интерактивност меѓу ресорните министерства на Република Македонија и производителите. Државните органи би требало навремено да организираат информативни работилници, портали со ин-

ПРОБЛЕМИТЕ РЕШАВААТ ВО ПЕТ

Од почетокот на 2006 година европските пазари ќе бидат затворени за македонските прехранбени производители доколку тие го немаат НАССР системот за беспрекорно безбедно производство на храна. Македонските производители на храна во својот процес на производство ќе мораат да почнат со примена на НАССР стандардите за квалитет (Hazard Analysis Critical Control Point), што во слободен превод би значело Контрола на критичните точки. Со примена на овој систем се избегнува секаков ризик за здравјето на потрошувачот и тие ќе мораат да бидат прифатени од страна на производителите на храна, затоа што тоа го наложува Владата, но и европскиот пазар.

"НАССР не претставува царинска и тарифна бариера зашто тоа не е дозволено според правилата на СТО. Овој систем претставува нецаринска и нетарифна бариера, што значи дека развиевите земји ги почитуваат правилата на СТО, но истовремено го заштитуваат својот пазар и потрошувачите барајќи негова примена. Тоа значи дека според ЕУ регулативите, ако производителите на прехранбени производи не вовеле, не спроведуваат и

не одржуваат НАССР систем не ќе можат да извезуваат во земјите на ЕУ, што за Република Македонија ќе претставува огромен економски удар, зашто земјоделскиот сектор обезбедува 16,5 про-

цент од БНП. Да не ја спомнувам и социјалната компонента, односно бројот на индивидуалци и семејства, кои се поврзани со земјоделското производство и кои ќе бидат погодени од овие мерки", вели доц. д-р Владимир Какуринов, од Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, дел од експертскиот тим за спроведување на НАССР системот кај нас.

Ако една фирма има повеќе производни линии/процеси, таа воведува НАССР на секоја линија поединечно. Така, на пример, колку што ми е познато, фабриката "Европа" има имплементирано НАССР само на една производна линија, а има неколку. Покрај "Европа", на една производна линија НАССР веќе имаат воведено и "Витаминка", "Макпрогрес", а "Бонум" е на најдобар пат и тоа ќе го стори за кусо време. Она што државата би требало да направи е да побара од ЕУ дерогирање од некои закони за неколку години, а за чие спроведување Република Македонија не е доволно подготвена и тие ќе претставуваат голем удар за нас, како што е спроведувањето на НАССР.

индустрија, специфичен е за процес/производ и претставува законска обврска. Единствената врска - вели Какуринов - меѓу стандардот и системот е во тоа што веќе применетиот ISO стандард го олеснува воведувањето на НАССР системот, зашто ги учи луѓето како да се справуваат со документацијата. Како и да е, оваа заблуда околу НАССР и ISO е директна последица на недоволната

формации за секој производен сектор, да обезбедат пишан и електронски материјал додека, пак, производителите би требало постојано да ја следат работата на министерствата, домашните и странските законски регулативи, сите промени со системите за безбедност и квалитет и да го усовршуваат локалниот персонал и слично".

Експертите не предупредија дека незаинтересираноста на државата и на производителите може скапо да не чини. За неколку месеци овој систем ќе биде законски задолжителен за да може еден прехранбен производ да влезе во Европа. Многумина се прашуваат дали кај нас државата, но и македонските производители доволно добро ја сфатиле пораката.

"Мое лично мислење е дека кај нас досега немаше слух за овој проблем. Како и обично, сите се надеваат дека некој ќе прогледа низ прсти, дека тоа не е најважна работа, дека ќе се спроведе само ако мора, дека ќе се снајдеме некако итн. Проблемите и задачите не се решаваат во 5 минути до 12.

Потоа никој нема да ни биде виновен и нашите проблеми ќе мора да ги решава некој друг, а тоа е секогаш во прилог на тој што го решава вашиот проблем. Но, тоа се прави со систематска работа, меѓуресорска соработка, интердисциплинарност и темелна подготовка за да може аргументирано да ѝ се објасни на Европската комисија зошто Република Македонија го бара тоа. Оваа работа - според Какуринов - веќе ја направиле неколку земји кандидати или веќе членови на ЕУ. За жал, не ми е познато дека

Финансиите секако дека претставуваат проблем, но не може да се очекува дека државата ќе ги обезбеди средствата за сите активности. Самите производители би требало да знаат кои се и да ги искористат веќе постоечките средства од Буџетот, потоа да ги искористат средствата од странските организации присутни во Република Македонија, а кои финансираат разни програми и активности во оваа насока, би требало малку подобро да се организираат за да извршат притисок врз Владата за воспоставување поволни кредитни линии и на крај би требало да бидат подготвени да издвојат и сопствени средства.

и отворање нови пазари, а тоа да не е во спротивност со правилата на СТО. Од друга

милијарди долари. Тоа јасно кажува дека НАССР се применува не само затоа што е

бројни експерти од разни држави на различни теми. Она што може да се извлече - коментира професорот Какуринов - како генерален заклучок е дека тие можат да зборуваат само за општите правила и генералните принципи, но не може директно да ја менуваат состојбата во нашата земја. Тоа мораме сами да го направиме. Може слободно да кажам дека и во нашата земја постојат луѓе кои го разбираат и познаваат овој систем само од разни причини не се излезени на површината и не се поак-

И СТАНДАРДИТЕ НЕ СЕ МИНУТИ ДО ДВАНАСЕТ

и кај нас веќе се работи на овој начин".

Системот НАССР (Hazard Analysis Critical Control Point), на македонски јазик значи Анализа на опасностите и критичните контролни точки или АОККТ. Тој претставува систем за производство на безбедна храна, односно систем кој ги идентификува, проценува и контролира биолошките, хемиските и физичките опасности, кои се значајни за безбедноста на храната.

"Прв пат системот е воведен во САД во 1959 година од страна на прехранбениот концерн Pillsbury, а за потребите на вселенската агенција NASA. Дури по 32 години, односно на 20.3.1991 година е донесена конечната верзија на овој систем за производство на безбедна храна. Проблемите со болеста на лудите крави, труењата со диоксин и друго, ја натераа ЕУ сериозно да го применува и тоа да го бара и од останатите. Освен оваа причина, односно заштитата на сопствените потрошувачи, примената на НАССР, значи и заштита на сопствените производители од конкуренција

страна, ЕУ утврдила дека НАССР претставува економски ефикасен и функционален пристап во однос на производството на безбедна храна. Како еден пример може да се наведе студијата на FSIS (Food Safety and Inspection Services) во САД, која покажува дека спроведувањето на законската регулатива во однос на НАССР го чинела американското стопанство една милијарда долари, но неговата примена овозможила добивка од 26

законска обврска, туку затоа што носи заработувачка. Било која од наведените причини за примена на овој систем за нас би значела заштита на сопствените потрошувачи и отворање нови пазари", објаснува професорот Какуринов.

За воведување на контролата на критичните точки кај нас биле консултирани и странски експерти.

"Повеќе пати имав контакти и работни средби со

тивни. Она што системски би требало да се менува и тоа паралелно и во исто време е формирање независна и меѓуресорска агенција за безбедна храна, која одговара пред целата Влада и што е генерална препорака на сите од ЕУ, а не дирекција која е под ингеренциите на само едно министерство и министер, како што во моментот е кај нас, зашто според сите досегашни искуства на ЕУ државите тоа води кон монополизирање на системот на безбедна храна, а со самото тоа и кон создавање на сите несакани последици од тоа. Од друга страна, неопходно е да му се помогне на Македонскиот институт за акредитација што поскоро да стане институција како и другите во Европа, со што ќе се овозможи нормално функционирање на целиот систем за производство на храна. Треба што повеќе луѓе да се едуцираат за овој систем и да постои што поголема интерактивност меѓу сите учесници во сицирот на производство на храна. Што ќе се случува во 2006 година? Не знам, но сигурно нема да биде многу пријатно".

БЕЗ НАССР СИСТЕМ НЕ ЌЕ МОЖЕ ДА СЕ ИЗВЕЗУВА ВО ЗЕМЈИТЕ НА ЕУ